

TANZİMAT DÖNEMİNDE ÇIKARILAN MEN'-İ MÜRÜR VE PASAPORT NİZÂMNÂMELERİ

PROF. DR. MUSA ÇADIRCI

Osmanlı İmparatorluğunda iç güvenliğin sağlanması ve büyük kentlere göçün önlenmesi için bir dizi önlem alındığı bilinmektedir. Bu önlemler içinde yolculuk yapacakların oturdukları yerin ilgililerinden izin alarak başka bir kente gidebilmeleri hem yönetimi hem de geniş kitleleri yakından ilgilendiren önemli bir sorun olarak yüzyıllarca güncelliğini korumuştur. "Men'-i Mürür" denilen geçişin engellenmesi ya da yol izni olayının geçmişi, bildiğimiz kadarı ile 16. yüzyıla kadar uzamaktadır. Özellikle başta İstanbul olmak üzere başlıca büyük kentlere kırsal kesimden göçün denetlenmek istenmesi yönetimi çeşitli önlemler almaya mecbur etmiştir.

Tanzimat'ın ilânı sıralarında özellikle Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından konu yeniden güncelleşmiş ve düzenleme yapma gereği ortaya çıkmıştı. II. Mahmut yönetimi ele aldıktan sonra III. Selim ve Bayraktar Mustafa Paşa'nın karşılaştıkları sonuçla yüz yüze gelmemek için daha dikkatli davranmış, uzun süre yenilik yapmadan hükümet merkezinde otoritesini geçerli kılmak için önlemler almakla yetinmişti. Bunun ardından ülke düzeyinde iç güvenliğin sağlanması için çaba gösterdiğini görmekteyiz. O da öncelikle eyalet ve sancak yöneticilerine emirler göndererek güvenliğin sağlanmasını istemişti. Örneğin 1816 yılı Ocak ayı sonlarında Ankara ve Çankırı sancakları mutasarrıfı vezir Hüseyin Paşa'ya gönderdiği bir fermanla vali ve mutasarrıfların hizmetlerinde bulunan "Delil" lerin (Kapı halkı da denilen ve güvenliği sağlamakla yükümlü, aylıklarını eyalet gelirlerinden alan askerler) iş gereği buldukları yerden ayrıldıklarında veya kendilerine gerek kalmadığı için görevlerine son vererek ellerine izin tezkeresi verildiğinde, uğradıkları yerlerden halktan çeşitli adlarla para almamaları, gereksinmelerini kendi ceplerinden karşılamaları hatırlatılıyordu. Ayrıca özellikle Anadolu tarafından bazı kapısız delillerin (görevden çıkarılanların) serseri olarak dolaştıkları, halka çeşitli zulümler yaptıkları, "Kapusuz levend eşkiyası gibi gûna-gûn cevri vü ezaya ictisâr etmekte oldukları..." belirtiliyor, bu durumda olanların te'dib ve idâm edilerek suçun kendisine acele bildirilmesi isteniyordu¹.

Ne var ki bu yöntemle bir sonuç elde etmek mümkün değildi. Bunun üzerine halkın kendi kendini koruması istenmiş, Şubat 1824'de aynı yöre yöneticilerine gönderilen emirde, Keskin ve Kalecik taraflarına daha önce uyarı yapıldığı halde kapısız *delil* taifesinin bir hay-

¹ M. Çadircı, "Tanzimat'ın İlanı Sırasında Anadolu'da İç Güvenlik" A.Ü. DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi, XIII/24, (1980), s. 47.

li tecavüzlerde bulduklarının öğrenildiği, bu defa adı geçenlerin Çankırı merkezinden "külliyyetli akçe ve esvâb" istedikleri, verilmezse şehri basacakları, bunun için halkın savunmaya hazır olduğu haberinin alındığı, civar köy ve kasaba halkının da Çankırı'lılara yardım etmelerinin yerinde olacağı belirtiliyordu².

Yeniçeri Ocağı kaldırdıktan sonra bu kez Anadolu'ya dağılan Ocak mensubları, çoğu yerde delillerle birleşerek soygun yapmayı sürdürmüşler, araya Osmanlı-Rus ve Osmanlı-Yunan harplerinin girmesi içeride yeterli önlemlerin alınmasını güçleştirmişti. Ancak savaşın sona ermesiyle birlikte gerekli önlemler alınmış, 1834-1836 yılları arasında Redif teşkilâtının kurulması ile de iç güvenliğin sağlanması bu teşkilata bırakılarak kapı halkı uygulaması sona erdirilmişti.

Güvenliğin sağlanmasında başvurulan ikinci önlem aşiretleri iskân etme girişimidir. Göçebe aşiretler asırlar boyu hükümet için sorun olmuşlar, yayla ve kışlağa gidip dönerlerken ekili alanlara ve yerleşik halka zarar vermeyi gelenek haline getirmişlerdi. Bunların neden oldukları olayların önlenmesinde iskân ettirilmeleri en akla yatkın yöntem olarak benimsenmişse de bunda pek başarı elde edilmediğini belgelere geçmiş olaylar göstermektedir.

Tanzimat öncesinde iç güvenliğin korunması için başvurulan en önemli etkili, hiç şüphesiz iç seyahatın izne bağlanması idi. "Men'-i Mürûr diye adlandırılan yöntem,sözünü ettiğimiz dönemde ortaya çıkmış değildi. Daha önceleri de bu yola sık sık başvurulduğunu belirtmiştik.

Osmanlı İmparatorluğunda kökü 16. yüzyıla kadar uzanan nüfus hareketleri, özellikle başta İstanbul olmak üzere belli başlı büyük şehirlere kırsal kesimden göç eylemi, Tanzimat'ın ilânı sıralarında da sürmekte idi. Halkın içinde bulunduğu ekonomik sıkıntının yanı sıra can ve mal güvenliği açısından da daha güvenli gördükleri şehirlere yönelmeleri, devrin yöneticilerini güç durumda bırakmıştı. II. Mahmut dönemine gelinceye kadar büyük şehirlere göçü önlemek için çareler arandığını biliyoruz. Özellikle İstanbul'da üç beş yılda bir arama ve yoklamalar yapılarak işsiz ve ne yaptığı belirsiz kimselerin saptanıp geldikleri yerlere gönderildiklerini görüyoruz. Ancak çok geçmeden böylesi kimseler bir yolunu bulup Başkent'e geri dönmekte idiler.

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra Anadolu ve Rumeli'de bulunan veya memleketlerine gönderilmiş olan Ocak mensuplarının geri dönmeleri için önlemler alınırken, daha önceleri de uygulanmış olan men'-i mürûr usulüne yeni bir biçim verme gereği ortaya çıkmıştı. Öncelikle İstanbul'da işsiz olarak bulunanlar saptanmış, ellerine yol izni (Mürûr tezkeresi) verilerek memleketlerine gönderilmişlerdi. Bu konuda yayınlanan ferman-da, İstanbul'da kolaylıkla akçe kazanmaya alışmış bu tür kimselerin vilâyetlerinde ikâmet ederek diğerleri gibi ziraatle uğraşmak isteyecekleri, çok geçmeden asılsız bir maslahat peydasiyle memleketlerinden tezkereler alarak üçer beşer yine İstanbul'a dönecekleri belirtilerek yöneticilerden bunun önüne geçmeleri, eskiye oranla daha dikkatli davranarak "... o misillü çift ve çubuk kaçını birtakım Etrak ve Ekrad ve sair başı boş..." kimselerin İstanbul'a dönmelerine izin vermemeleri isteniyordu³.

² Ankara Etnoğrafya Müzesi, Ankara Şer'iyе Sicili Defter No. 223, belge 107.

³ Ankara Şer'iyе Sicili, 224, belge 267.

Bir diğ er fermanda da Yeniçerilerden olup vilayetlerde bulunan ve kendi hallerinde olmayanlardan İstanbul'a gelmek isteyenler olursa bunlara asla "Mürür Tezkeresi" verilmesi emr ediliyordu. Bunun yanısıra 1826'da İhtisab Nezareti kurulmuş, başta başkent olmak üzere güvenlik büyük ölçüde bu nezarete bırakılmıştı. Bunun için çıkarılan İhtisab Nezareti Nizâmnamesi'ne geçişin önlenmesi ile ilgili hükümler konulmuştu. Anadolu ve Rumeli'den İstanbul'a gireceklerin ya işlerini görmek veya bir iş bulup çalışmak için geleceklerinden, iş arayanları engellemek üzere öncelikle İstanbul, Üsküdar, Galata ve Boğaziçi iskelelerinde ne kadar hamal ve kayıkçı varsa saptanarak kefil'e bağlanacaklardı. Bütün işyerlerinde çalışanların kimliklerini gösterir defterler düzenlenecek, yeniden hiçkimse işe alınmayacaktı. Kısacası ...men-i mürür maddesine kemaliyle i'tinâ ve dikkat ve bir kimesnenin Dersaadet'e gelmesi iktizâ eyledikte mahallinden alacağı mürür tezkeresinde maslahat veyahut ticaret veyahut asker yazılmak zımında velhasıl ne için geldiği beyan ve terkim ve iktiza edenlere şediden tenbih olunarak Rumeli'den gelenlerin tezkerelerine bakmak üzere Bostancıbaşı Köprüsü'nde çend nefer ile İhtisab Ağa'sının müstakim ve mu'temed birer adamı ikâme olunup...." gelenlerin tezkerelerini kontrol ettikten sonra üzerine "İhtisab'a" diye kayıt koyacaklar, ayrıca Tavukçu Yolu'ndan gelip giden ne idiği belirsiz bazı kimsele ri kontrol için de İhtisab Ağa'sının bir adamı da Yarınburgaz'da olan derbentçilerin yanın da bulunacaktı.

Bu noktalarda kontrolden geçip şehre girenler, doğ ruca Çardakdaki İhtisab Ağası ko nağ na varıp elinde bulunan tezkereyi göstereceklerdi. Tezkereler kayda geçirilerek haftada bir kere giriş kayıtlarıyla bu kayıtlar karşılaştırılacaktı. Böylece kente gizlice girmek önlenmiş olacaktı⁴.

İstanbul için alınan bu önlemler yeterli olmamıştı. Çeşitli yollarla kente insan akını devam ediyordu. Sorunun ekonomik ve sosyal boyutlarını gözününde bulundurmadan, cezalandırma ve denetleme yöntemleriyle başarı elde edemeyeceklerini dönemin yöneticileri anlamakla zorluk çekmekte idiler.

Verdiğimiz bu bilgilerden açıkca anlaşıldığı gibi Tanzimat'ın ilânı sıralarında kentler arasında gidip gelmeyi, yer değiştirmeyi yeniden işe girmeyi güvenlik açısından ve ekonomik nedenlerle hükümet sıkı kurallara bağlamak istemiş, denetleme işine oldukça büyük önem vermişti. Özellikle İstanbul dışına sürülen Yeniçerilerin yeniden geri dönmelerini önlemek amacıyla eskiden beri uygulanmakta olan yol izni verme olayına önem verilmiş, bu amaçla eski kurallar gözden geçirilerek düzene konulmuştur.

Osmanlı İmparatorluğunda Tanzimat'ın ilânı sıralarında vatandaşların yurt içinde seyahat edebilmeleri için almak zorunda buldukları izin belgesine olageldiği gibi "Mürür Tezkeresi" deniliyordu. Bu belge 1831 yılına kadar kaza ve kasabalarda kadı ve naiblerce düzenlenerek verilmekte idi. İş veya ziyaret amacıyla başka bir kente gitmek isteyen kişi, öncelikle mahallesi imamından nereye ne amaçla ne kadar süre için gitmek istediğini belirten bir "Pusula" alıyordu. Bu pusulayı mahkemeye götürüp kadıya ibraz ediyor, gerekli ücreti ödeyerek ondan "Mürür Tezkeresi" alıyordu. Mahallelerde muhtarlık teşkilâtı oluşturulduktan sonra "Pusula" verme görevi onlara bırakılmıştı.

1830 Genel Nüfus sayımının ardından sancak merkezlerinde "Defter Nazırlığı" teşkilatı oluşturulmuş, bunlara bağlı olarak kasabalarda da birer mukayyid gönderilmeye başlanmış-

⁴ Osman Nuri (Ergin); Mecelle-i Umur-ı Belediye I, s. 341-342'de Nizamnâme metni yer almaktadır.

tu. Mürûr Tezkeresi verme yetkisi de defter nazırlarına bırakılmıştı. Bu düzenlemeye göre tezkere almak isteyen kişi yine mahallesi imamından, (Muhtarlık örgütü oluşturulduktan sonra muhtarından) ya da mukayyidinden nereye niçin ne kadar süreyle gittiğini belirten pusula alacak, pusulayı kadıya götürüp mahkemeden ilâm çıkaracak ve sonra da defter nazırına götürüp bu iş için tutulan deftere kaydını yaptırarak mürûr tezkeresi alacaktı. Tezkereyi alabilmek için güvenilir bir kefil göstermek şarttı. Bu belgede alanın adı, şöhret ve unvanı, babasının adı ve eşkali açıkça belirtilmekte idi (Uzun boylu, bıyıklı, karagözlü gibi nitelikleri de açıkça pusulaya yazılmakta idi)⁵.

Tanzimat'ın ilânından kısa bir süre sonra 10 Şubat 1841 tarihinde yeni bir düzenleme yapıldı. "Men-i Mürûr Nizâmnamesi" adı altında çıkarılan yönetmelikle uygulanmakta olan kurallara uygun hükümler getirildi. 27 Şubat 1841 tarih ve 218 numaralı **Takvim-i Vekayi'**de yayımlandıktan sonra Tanzimat'ın uygulandığı yörelerde yürürlüğe konulan "Men-i Mürûr Nizamnamesi" bir giriş ve 16 maddeden oluşmakta idi.

Giriş, İstanbul'da ve ülkede yürürlükte olan mürûr tezkeresi nizâmının bozulduğundan bahisle İhtisab Nazırının dört maddelik yeni bir öneri hazırladığı bu önerinin Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de ve Meclis-i Umur-ı Nafia'da görüşülerek aksaklıkların dile getirildiği belirtilmektedir. İstanbul'da ve taşrada mürûr tezkeresi almanın uzun zaman aldığı, gereksiz işlemler yapıldığı bunun için yeni bir düzenlemenin zorunlu olduğu görüşünde birleşildiği ve hazırlanan onaltı maddelik yönetmeliğin benimsendiği buna göre yapılacakların neler olduğunun maddelerde yer aldığı ifade edilmekte ve maddelere geçilmektedir.

"Evvelki madde" diye Takvim-i Vekayi'de yer alan birinci maddede İstanbul'da İhtisab Nezareti tarafından ve Tanzimat'ın uygulandığı yörelerde belirlenecek yerden mürûr tezkeresi verileceği, Tanzimat'ın henüz uygulanmadığı bölgelerde ise eski kuralların geçerli olduğu hükmü yer almakta, uygulamanın bir iki ay içinde başlaması için gerekenlerin yapılacağı ifade edilmekte idi.

İkinci madde tezkeresiz hiç kimsenin bir yerden başka yere gidemeyeceği, üçüncü maddede Osmanlı uyruğu olanlardan yerli olmayanların o yer halkından güvenilir iki şahid göstermedikçe tezkere alamayacakları, dördüncü maddede ise kaza sınırları içinde bir köyden diğerine gideceklerin tezkere almalarına gerek olmadığı bir kazadan diğerine gitmek isteyenlerin öncelikle oturdukları köy veya kasaba imam veya muhtarından gideceği yeri ve işin niteliğini belirten tezkereyi alıp en yakın kaza meclisine başvuracağı bu belge burda tutularak kişiye yeni mürûr tezkeresi verileceği hükmü yer almakta idi.

Beşinci madde devlet memurları dışında Osmanlı uyruğu olanların İstanbul'dan ve taşradan başka ülkelere gitmek isteyenlerin nasıl izin alacaklarını hükme bağlamaktadır. Altıncı madde verilecek mürûr tezkerelerine nelerin nasıl yazılacağı, yedinci madde örneğine uygun mürûr tezkeresi basılacağı konularına ayrılmıştır.

Sekizinci madde İstanbul'dan başka yere gideceklerin nasıl tezkere alacaklarını hükme bağlamaktadır. Buna göre mahalle imam ve muhtarlarından, esnaf kethüdalarından, hancı kethüdasından alacakları mühürlü pusulalara adlarını yazdırıp oturdukları yerin defterinden sildirecekler, Meclis-i Tahaffuz'dan sağlık tezkeresi aldıktan sonra İhtisab Nezareti'ne başvuracak Mürûr tezkeresi alacaklardı. Taşrada verilecek tezkerelerde de benzer uygulama yapılacaktı. Ayrıca İstanbul'a karadan gireceklerin Büyük Çek-

⁵ Çadircı, a.g.m., s. 55-56.

mece, Şamlar, Büyük Derbend, Yarımbugaz, Bulgurlu ve Beykoz derbentlerinde tezkerele-
rini yoklatacaklardı. Denizden gitmek isteyenlerin işlemleri ise Liman Odası'nda yapılaca-
ktı. Müste'min tüccar ise pasaportlarını ihtisap nezaretine imzalatmak zorunda idiler.

Dokuz, on, onbir, oniki ve onüçüncü maddeler tezkerele-
rin gerektiğinde ilgililere göste-
rilmesi, tezkeresiz seyahat edenlere verilecek cezalar, sahte tezkere kullananlarla ilgili
hükümleri kapsamaktadır.

Öndördüncü madde ticaretle uğraşanlara verilecek tezkerele-
re ilgilidir. Bunlar yıllık
tezkere alacaklar, her gidiş gelişlerinde ilgililere karşılıksız "yoklanması" nı yaptıracaklardı.

Onbeşinci maddeye göre Osmanlı ülkesinde dolaşmak üzere tezkere alanlardan beşer,
dışına çıkacaklardan ise yirmişer kuruş harc alınacaktı. Onaltıncı ve son madde de ise beş
kuruş harç çok görülerek üç kuruşa indirilmekte, bu harçtan muaf olacılara ilişkin
hükümlerle, toplanan harçların nasıl ve kimler tarafından hazineye aktarılacağı belirlenerek,
yürürlük tarihi saptanmaktadır. Ayrıca herkese duyurulmak amacıyla Takvim-i Vekayi'de ya-
yınlandığı belirtilmektedir.

Metnini verdiğimiz ve kısaca özetlemeye çalıştığımız bu nizâmnameyi değerlendirdiği-
mizde Tanzimat öncesi kuralların yeniden düzenlenerek bir araya getirildiğini, bazı önemli
eklerle yönetmelik haline getirildiğini görmekteyiz. Nizamname uzun süre yürürlükte kal-
mış, ancak maliye teşkilâtında yapılan düzenlemelere paralel olarak bazı hükümlerinde de-
ğişiklikler yapılmıştır. Örneğin 1842 yılında muhassıllık kaldırıldıktan sonra mürür tezkere-
lerinden elde edilen gelirler kazada kaza müdürleri, sancakta mal müdürleri ve eyalette
ise defterdar tarafından tahsil edilmeye başlanmıştır. Basılı olan pusulanın kıymeti ve alınan
ücretlerde ayarlamalar yapılmıştır. Öte yandan 14 Şubat 1867'de "Pasaport Odası Nizâm-
namesi" çıkarılmış, böylece yurt dışına çıkma ve yurda girme çağdaş devletlerde uygulanan
kurallara uygun olarak yeniden belirlenmiştir.

MEN'İ MÜRÜR NİZÂMNÂMESİ

Asitane-i Sa'âdet Aşiyâne ve Memâlik-i Mahrûse-i Şahânedede meriyyü'l-icrâ olan
mürür tezkeresi nizâmının teşettüt ve ta'assürundan bahisle bir hüsn-i sûret ve ni-
zâma bend ve tevsîki zımında İhtisâb Nazırı izzetlu Ağa tarafından kaleme alınmış
takdim olunan dört bendi şâmil bir kıt'a lâyiha Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye-
ye'de lede'l-kırâ'e evvel emirde husûs-ı mezbûr, Meclis-i Umur-ı Nâfia'da mütâl'aa
ile ol bâbda tezekkür olunan nizâmât-ı icâbiye vechile iktizâsının icrâsı bi't-tensib
ol vechile lâyiha-i merkûme zikr olunan Meclis-i Nâfia'ya havâle buyrulmuş ve
vakı'an işbu mürür tezkerelelerinin şimdikiye kadar Memâlik-i Mahrûse'de usûl-ı câri-
yesi pek düşvâr ve suûbete düçâr olub şöyleki meselâ Dersa'âdet'den bir kimesne
li-maslahatin Silivri'ye gidecek olduğu halde ol kimesne ibtidâ sâkin olduğu mahal-
le ceridesinden ismi kaydının terkîn olunduğunu mübeyyin imam ve muhtarların-
dan aldığı memhûr tezkereyi Bâb-ı Seraskeriye'de Mahallât Kâtibi Odası'na
götürmek ve oradan yazılan işaretle İstanbul Mahkemesi tarafından mürür tezkere-
sini aldıktan sonra İhtisâb Nezâreti canibinden dahi ol tezkereyi temhîr ettirmek
ve taşra memâlikden bazıları dahi Dersaâdet usulüne tatbiken nizâma rabt olunub
imâm ve muhtarlara mühürler verilerek faraza bir kasabadan diğer kasabaya 'azi-
met edecek şahıs dahi mahalle veya karyesi imâm ve muhtarından tezkeresini
Nüfus Nazırına götürüb anın yazdığı işaretle mahkmeden tezkeresini ahz ederek

zâbit-1 memleket tarafından temhîr ve jurnâl memuruna dahi kayd etirmeğe mecbur olmak misillü tas'ibâtı derkâr bulunmuş olmaktan nâşi mürûr u 'ubûr edenler haklarında câri olan işbu usretin sâye-i ma'delet-vâye-i hazret-i Şehin-şâhide ba'd-ez-in yusr u suhûlete tahviliyle beraber lâzım gelecek itinâ ve dikkat-1 kâmile'nin istihsâli zımnında nâzır-1 mümaileyh ile sair icâb edenler meclis-i mezkûra celb ile husûs-1 mezbûr bi'l-etraf tezekkür ve mütalâ'a olunarak zikr-i âti on altı madde üzerine karar verilip ol bâbda bir kıt'a mazbata takdim olunmuş ve mevâdd-1 mezkûreden :

Evvelki Madde: İşbu mürûr tezkeresi maddesi bundan böyle teşettütten kurtulmak üzere her bir beldede birer mahall-i mahsûsdan idare olunmak icâb edeceğine binaen meselâ Dersâ'âdet'de İhtisâb Nezâret-i cânibinden ve taşra memâlikde henüz Tanzimât-1 Hayriye'ye dâhil olmayan mahaller şimdilik yine usûl-i kadimeleriyle terk olunub dâhil-i Tanzimât-1 Hayriye olan yerlerde mecâlis taraflarından azâdan birer münâsibi me'mur ve ta'yin olunarak idare olunması ve husûs-1 mezbûr bu vechile rehin-i müsaade-i 'Ali buyrulduğu suretde keyfiyet cümlelerin ma'lûmu olmak için icrâsından bir veyahut iki mâh mukaddem i'lâm kılınması ve taşrada bulunacak tezkere me'murları için lüzumu olan mühürlerin dahi bu taraftan müceddeden hakk etdirilerek gönderilmesi,

İkinci Madde: Ba'd-ez-in memâlik-i hazret-i şâhânede gerek 'alâ tarîkı's-seyâha geşt ü güzâr edecek ve gerek li-ecli'l-maslaha bir mahalden diğer mahalle gitmek murad eyleyen kesân herkim ve kangî milletden olursa olsun yedinde tezkere olmadıkça mürûru caiz olmaması,

Üçüncü Madde : Devlet-i Aliyye teba'asından ol vechile bir mahalden diğer mahalle gitmek isteyen şahıs ol mahallin yerlisinden olmayarak mechulü'l-ahvâl olduğu halde sui tavr ve muamelesi meşhûd olmamış olduğuna dair ahaliden ehl-i irz iki nefer şâhid irae eylemedikçe mürûr için tezkere verilmemesi,

Dördüncü Madde : Hârice çıkmayarak derûn-i kazada sekizer onar saat bir karyeden diğer karyeye amed-şud edenler müstesnâ olarak fakat aher kazaya gitmek üzere meclisi olmayan kasabât ve kurâ ahalisinden tezkere ahzına tâlib olan şahsın sâkin olduğu mahal asıl muhassılın bulunduğu mahalle eğer yirmi otuz saat bâ'id bulunur ise mücerred tezkere ahzi için ol mikdâr mahalle gitmek ol şahsın hakkında hem tekellüf ve hem de ta'til-i maslahatı mucib olacağına ve her bir karyenin ise vukuatı yani refit ü amedi ve fevt ü tevellüdü beher mâh muhtarı tarafından haber verileceğine binaen ol şahıs işbu tekellüfe muhtaç olmaktan ise sâkin olduğu karye veyâhud kasabanın imâm ve muhtarından gideceği mahalli ve maslahatını mübeyyin aldığı tezkereyi yakınında bulunan kaza meclisine irae eyledikde meclis-i mezkûr tarafından ol tezkere ahz ve hıfz olunarak şahıs-1 merkûma müceddeden mürûr tezkeresi verilmesi

Beşinci Madde : Havass-i Me'murîn-i saltanat-1 seniyyeden mâ'ada teba'a-1 Devlet-i Aliyye'den olarak Dersaadet'den diyâr-1 ecnebiyeye gidecek olan kimesne irâe-i şâhid eylediğine dair cânib-i ihtisâbdan aldığı şhadetnameyi makam-1 vâlâ-yı nezaret-i hariciyeye bi't-takdim mürûr için oradan verilecek tezkereyi tekrar ihtisâbdan ve gideceği mahallin Dersaadet'de ikâmet üzere olan elçisi tarafından başka başka temhir ve imza ve Dersaadet'den mâ'ada memâlik-i mahrusa sâkin ve müte-

mekkinlerinden diyâr-i ecnebiyeye gitmek isteyen teba'a-i Devlet-i Aliyye dahi dördüncü bendde beyân olunduğu vechile tezkeresini bulunduğu memleketin meclisinden alacağından ol memleketde gideceği mahallin konsolosu var ise anın ve olmadıği halde hududda bulunacak konsolosun tarafından dahi ol tezkereyi kezalik imza etdirmesi ve müste'min taifesinden berren memâlik-i şâhâneye gelenler gerek re's-i hududda bulunan ve gerek ikâmet edeceği memleketde olan tezkere me'mur-i mahsusuna ve Dersâ'âdet'e gelmiş ise cânib-i ihtisâbe yedlerinde bulunan pasaportlarını irae ve imza etdirmek ve bahren vürüd eden sefâyinin dahi Haliç-i Kostanti-niye'ye duhullarında yanına gidecek pasaporta me'murun sefinde mevcut olan yolcuların pasaportlarını irae ol sefine kapudanı dikkat ederek zikr olunan pasaportlar me'mur-ı merkûm tarafından imzâ ve temhir olunması ve şâyed ketm olunub da ol vechile pasaportası me'mur-i merkûm cânibinden imzâ ve temhir olunmamış yolcu zuhûr ederse keyfiyeti taharri kılınmak zımında ol yolcu düvel-i mütehâbbe teba'asından ise kaçılarıyası tarafından tekrar cânib-i ihtisâbe gönderilmesi ve bu usulün kâffe-i memalik-i Devlet-i 'Aliyye liman ve iskelelerinde icrâ olunacağı keyfiyatının icâbına göre cânib-i nezaret-i müşarünileyhadan Dersâ'a det'de mukîm düvel-i mütehâbbe süferâsına müzekkere-i resmîyeler tastiriyle ifâde ve ilâm kılınması

Altıncı Madde : Verilecek tezkerelerin derûnunda tezkere alan kimesnenin ism ü şöhret ve sinn ü san'at ve eşkâlî ve asıl vilâyetiyle ikâmet eylediği ve gideceği yerlerin ve tezkere verilen mahallin isimleri ve hangi devlet teba'asından olduğu ve verildiği vaktin tarihi işaret olunması

Yedinci Madde : İşbu mürûr tezkerelerinin sebk ve ibareleri siyâk-ı vâhid üzere olmak icâb edeceğine mebni tanzîm ve takdîm olunan bir küt'a müsveddede tertîb ve beyân olunduğu vechile mahsûs tab' ve temsil etdirilmesi

Sekizinci Madde : Teba'a-i Devlet-i Aliyye'den olarak ba'd-ez-in Dersâ'âdet'den taşra bir mahalle gidecek olan kimesne ibtidâ cânib-i ihtisâbe gelerek gideceği mahal ve maslahatı bi'l-ifâde altıncı ve yedinci maddelerde izâh olunan usul üzere verilecek mürûr tezkeresinin zuhurunu ol kimesne ehl-i islâmdan ve bir mahalle sâkinlerinden ise sâkin olduğu imâm ve muhtarlarına ve mil-i saireden olduğu hâlde mahallesi muhtarlarına ve bekâr olub da hânda beytûtet eder takımından bulunduğu suretde kethüdâlık mührüyle hancılar kethüdasına ve esnafdan ise kezalik kethüdalık mührüyle esnafının kethüdasına temhîr ve ceridelerinden ismi kaydını terkîn etdirib meclis-i tahaffuzdan dahi alacağı tezkere-i sıhhiye ile beraber ol tezkereyi tekrar cânib-i ihtisâba götürdükde ismi ol vakit oradan dahi terkîn ve mürûriyet ruhsatını hâvi tezkere-i mezkûr temhir olunması ve taşrada verilecek tezkâr dahi bi-aynihâ bu usule tatbîk kılınması ve bunlardan maada Dersâadetde berren amed-şud edenlerin Çekmece-i Sagir ve Şamlar ve Büyük Derbend ve Yarımurgaz ve Cîsr ve Bulgurlu ve Beykoz derbendlerinde tezkerelerinin yoklanması usulünün kemâkân icrâsı muhassenâtı mücib olacağına ve bahren gideceklere dahi Liman Odası derbend makâmında bulunduğu mebni taraf-ı ihtisâbdan lüzumu mikdâr kâtib tayiniyle bahren azimet edecek yolcuların tezkereleri dahi limân canibinden meccanen yoklanacağı misillü müs'temin taifesinden memleketlerine avdet veyâhud başka mahalle azimet edecek olanlar dahi mazbut olan kayd-ı amedlerini terkîn etdirmek üzere yedlerinde bulunan pasaportlarını cânib-i ihtisâbe irae ve imzâ etdir-

meğre mecbur olmaları hususunun nezâret-i müşarünleyha canibinden verilecek müzekkere-i resmîyelere ilave ve izbâr kılınması,

Dokuzuncu Madde : Ba'd-ez-in memâlik-i şâhânedede mürûr u ubûr eden kesân tezkerelerini zabtiye me'murlarına ve kaza ve kasabât ve kurâ muhtarlarına ve li-man reislerine ve karantina memurlarına sual ve istintâk icâbında irae eylemeleri ve müste'min taifesinden fakat memalik-i İslâmiyede geşt ü güzâr edecek olanlar dahi taraf-ı ihtisâbden mürûr için tezkere ahzına muhtac olunması,

Onuncu Madde : Tezkeresiz bulunan, tezkeresi nizâmına muvafık olmayan kimse hin-i vürûdunda derhal ahz ü girift olunub li-ecli'l-istintâk karib olan memleket meclisine irsâl ve ol mahal ahalisinden tekeffül edecek adam gösteremediği suretde ol kimse cânib-i meclisten tevkif olunması

Onbirinci Madde : Ol vechile tevkif olunan kimse lede'l-isticlâb vereceği ecvibe kabule karîn olmadığı halde müruriçün müceddeden tezkere verilmesi ve olmadığı suretde üç gün haps olunub badehu gideceği mahallin tariki tarif ve ol tarikden ayrılmaması tenbih olunarak yedine verilecek mürûr tezkeresine sebep-i tevkifi dahi derc ve tahrir kılınması,

Onikinci Madde : Ol kimse eğer irae ve tenbih olunan tarikden çıkar ise vardı-ğı mahalde bir mâh haps olunub badehu yanına bir nefer adam terfikiyle gidecek olduğu mahalle irsâl olunması ve merkum sahihen fakirü'l-hâl olduğu tebeyyün eder ise terfik olunacak adamın yol mesarifi canib-i meclisten i'tâ kılınub o makule kesânın irsalleri zabtiye me'murlarının mütefferiat-ı me'muriyetlerinden olması

Onüçüncü Madde : Çünkü herkesin eşkâl-ı mahsuse ve sanat ve mahal-i azimeti yedine verilecek mürur tezkeresine yazılacağından eğer kendi ismine olmayarak di-ğer ismine olan tezkere ile geşt ü güzâr eden kimse tutulduğu halde meclise ihzâr olunub lede'l-muhakeme ol kimse sahtekârlık zilletini ihtiyar etmiş olduğundan kâ-nûnnâme-i hümâyûnda mûnderic ve musarrâh olan ceza her ne ise ol kimse hak-kında kâmilen icrâ olunması

Ondördüncü Madde : Teba'a-i Devlet-i Aliyye'den olarak ticaretle me'luf olan eşhasdan her birleri maslahatlarının vüsatına göre memâlik-i şâhânededen merkez-i ticaret olan mahallere senede birkaç kere gidib gelmekte olduklarına ve bunların her def'a azimetlerinden müceddeden tezkere ahzına mecbur olmaları haklarında müstelzim-i subet olacağına mebni saye-i ma'delet-vâye-i hazret-i şehinşâhide gerek o makule tüccarın ve gerek teb'adan sair amed-şud edenlerin maslahatlarını teshil zımnında bundan böyle verilecek mürûr tezkerelerinin hükmü bir sene-i kâ-mile câri olub fakat müddet-i mezkûre inkızâsına değin bir kimse meselâ Bursa'ya birkaç kere gidib gelebileceğinden her defa gidib gelişinde yedinde bulunan tezke-renin cânib-i ihtisâbde olan me'muru tarafından meccanen yoklanması

Onbeşinci Madde : İşbu mürûr tezkerelerinin 'alâ tariki's-seyâha memâlik-i mahruse-i şahanede mürûr ve ubur edecekler için beher tezkereden hin-i i'tâda beşer ve diyâr-ı ecnebiyyeye gideceklerden yirmişer kuruş harc alınması

Onaltıncı Madde : İşbu tezkerelerin tağra memalikde itâsından dolayı hasıl ola-cak esmânı her bir mahalde muhassıllık sandığına vaz' ve mecâlis taraflarından bu-nun için başkaca tutulacak ceridelere kayd olunub ve her üç ayda bir kere sehv ve

hatadan 'ari olarak ber vech-i tâfsil tânzim olunacak defter müfredâtile esmân-ı mezkûre her bir muhassıl tarafından ba-mazbata maliye hazine-i celilesine irsâl ve teslim kılınması münderic ve masturdur. Ve bundan maada taşradan gelib de Dersaadetde bir mahalleye kayd olunacak veyahud bulunduğu mahalleden diğer mahalleye nakl edecek kesân haklarında dahi müstelzim-i suhulet olmak üzere tâkdim kılınan iki kıt'a ilmuhaber müsvedelerinde gösterildiği vechile taşradan gelib Dersaadet mahallâtından birine kayd olunmak isteyen kimse doğruca ihtisaba gelerek sâlik olduğu meslek ve sanatını ve kayd olmak istediği mahallenin ism ve şöhetini bi'l-ifade meselâ ol felân esnafdan felân kimsenin yanında bulunduğu suretde mezkûr müsveddelere tatbikan bilâ mühür ol mahallenin imâm ve muhtarlarına hitâben yedine verilecek ilmuhaberinin zirini kethüdalık mührüyle esnafın kethüdasına ve üstadına başka başka temhir etdirib getirebildiği halde ihtisâbde ol kimsenin ismi ol mahalleye kayd ve ilmuhaber-i mezkûrun bâlâsı temhir olunub imâm ve muhtarân dahi ol kimesnenin ismini ceride-i mahalleye kayd etdirib zikr olunan ilmuhaber imâm tarafından ahz ve hıfz olunarak çünkü her bir imâm ve milel-i sair muhtarları mahallelerinin vukuatını ihbâr ile ceridelerini tashih etmek üzere beher mâh canib-i İhtisabe geleceklerinden bir mâha kadar ol vechile teraküm eden tezkereleri her ay başında getirib teslim eylemeleri ve bir mahalleden diğer mahalleye nakl edecek şahıs dahi ol vechile verilecek ilmuhaberi mukaddem sâkin olduğu mahallenin imâm ve muhtarlarına temhir etdirib cânib-i ihtisabe getirdükde şahıs-ı merkûmun ismi oradaki sicilde ol mahalleye tashih ve zikr olunan ilmuhaber temhir olunduktan sonra kezalik ilmuhaber-i mezkûru nakl edeceği mahalle imamı ahz ve ol şahsın ismini ceridesine kayd eylemesi ve zinhâr ve zinhâr bunların mukabelelerinde hiç ferd tarafından nesne mutâlebe kılınmaması ve işbu nizâmât-ı cedide iktizasınca artık mürûr tezkerelerinin İstanbul mahkemesi tarafına ve mahallat odasına dokunur işi kalmayınca ona binaen oralarda mevcut olan sicillât ile oda-i mezkûrde müstahdem ketebeden lüzumu mikdârının bu husus için irade buyrulacak mahalle nakliyle küsur açıkda kalacak ketebenin dahi saye-i ihsân-vaye-i hazret-i şâhânede mahall-i münâsibede suret-i istihdâmların esbabının istihsali hususları bi't-tensib muvafık-ı rey-i âli olduğu halde ona göre iktiza eden mahallede ilmuhaberlerinin tâstir ve tesmiri lâzım geleceği muharrer ve mastûr bulunmuş ve husus-ı mezbur ve meclis-ivâlâ-yı umumide bi'l-mütalaa nizâmât-ı mezkûre cümleten yolunda olub fakat tezkere harcı olarak memâlik-i mahrûsede mürûr ve ubur edenlerden tahsili gösterilen beş kuruş biraz ziyâdece olmak ve herkesin bilâ istisnâ ahzı lâzım gelmek cihetiyle harc-ı mezkûrun üç kuruşa tenzili ve bir de askeriyeden sılasına veyahut kendü maslahatiyle bir mahalle azimet edenden dahi harc alınacağına ve neferât-ı askeriyeye harc itası bir güne bâr olacağına binaen çavuş rütbesinde ve mâdununda olanlar verecekleri harc-ı tezkereyi mesârifât-ı müteferriadan almak üzere harc-ı mezkûrun müsâvâten tahsili ekseriyet-i ârâ ile tensib ve beyândan müstağni olduğu üzere İhtisab Nezaretinin mesalih-i memuresi bazı rüsûmat tahsilinden ve Dersaadetin vikaye-i nizâmât-ı dâhiliyesinden ibâret olduğuna ve saye-i adalet-vaye-i şahanede rüsûmât-ı mezkurenin Tanzimat-ı Hayriyye iktizâsınca terk ve ilgâsı cihetiyle nezaret-i mezkûrenin bi't-tabî' işine hıffet geldiğine mebni işbu mürûr-tezkeresi nizâmının umur-i idare ve icrası nezâret-i mezkûre tahtına idhal olunması tasvib buyrularak keyfiyet hak-pay-ı hümâyun-i hazret-i şâhâneye lede'l-arz tezekkür ve tensib olduğu vechile icrâ-i iktizasına ibtidâr olunması hususuna irade-i seniyye-i mülûkâne taallukuyla ol babda emr-i hümâyun-ı şevket-

makrûn-ı cenâb-ı şehin-şahi şeref-rizi sünuh ü sudur buyrulmuş ve bu nizâmın icrasına işbu binikiyüzellialtı senesi hicriyesi gurre-i zilhiccesinden itibaren iki ay sonra bed' kılınması hususuna karar verilerek bermukteza-i irade-i seniyye nezâret-i celile-i hariciye makamından süfera-i mümâileyhime müzzekere-i resmîyeler tas-tir ve i'ta ve keyfiyet malum olmak ve zikr olunan mahallat odasında bulunan ke-tebeden lüzumu mikdarının canib-i ihtisabe nakliyle bundan böyle taşra gidecek neferât-ı askeriye için ol vechile mesarifât-ı müteferrikadan tezkere harcı verilmek üzere bâb-ı hazret-i ser-askeriyeye ve esmân-ı mezkûrenin muhassılın taraflarından ahz ve istifasiçün maliye hazine-i celilesine ve bâlâda beyan olunan mevâdd ile zikr olunan mürur tezkeresi nüshasının lüzumu mikdar suretleri tab' ve temsil ve kâffe-i muhassılın taraflarına irsâl ve tesbil kılınmak üzere maliye nezaretiyle bi'l-muhâbere iktizasının icrasiçün ticarethane-i amireye ve nizâm-ı mezkurun reayâ mahallatı muhtarlarına ve sair lazım gelenlere ifade ve ilanı için milel-i selâse pat-riklerine ve hahambaşıya başka başka imuhaberleri tahrir ve isrâ kılınmış olmağla nizâmat-ı mezkûrenin bundan böyle icrâsı zımında cânib-i Nezâret-i İhtisaba il-muhaber itâ olunmuş olmağla herkesin mâlumu olmak için işbu varaka dahi tab' ve temsil kılınmıştır.

Fi 17 Z 1256

PASAPORT ODASI NİZÂMNÂMESİ

Sözünü ettiğimiz men'-i mürûr nizamnamesinin yanısıra yabancıların Osmanlı hudut-ları içinde pasaport taşımalarını öngören bir düzenleme de Tanzimat döneminde yapılmış bulunmaktadır. Düstur, I. Cilt, s. 776-779'da yer alan bu yönetmelik on yedi maddeden ibaret olup, 9 Şevval 1283 (14 Şubat 1867) kayıt tarihini taşımaktadır.

Bu nizamname ile yanında pasaportu olan yabancı, Osmanlı ülkesi içinde seyahat etti-ğinde ayrıca mürûr tezkeresi de almak mecburiyetinde tutuluyor, pasaport işlemlerinin na-sıl yapılacağı ayrıntılı olarak belirleniyordu. Ancak, pasaportlu yabancılara verilecek tezkere bir yıl için geçerli olacak (9. madde), on beş yaşından küçük çocuklarla eş için ayrı tezkere istenmeyecekti. Pasaportsuz veya başkasının pasaportu, sahte ad ve benzeri yasal olmayan belgelerle seyahat edenlere yapılacak işlemler, verilecek cezalar da ayrıntılarıyla yer almış bulunmaktadır.

PASAPORT ODASI NİZÂMNÂMESİ

Birinci Madde : Memâlik-i Mahruse-i Şahaneye dahil olmak veyahud hârice çıkmak veyahud dahil-i memleketde geşt ü güzâr etmek arzusunda bulunan her kim olur ise olsun me'mur-ı hakikisi tarafından usul ve kaideye muvâfık bir kıt'a pasaport ahzına mecbur ola

İkinci Madde : Devlet-i Aliyye ile dost ve mu'ahid olan düvel-i ecnebiyye teb'asından her kim olur ise olsun Memâlik-i Mahruse-i Şahaneye dahil olmak ar-zusunda bulunduğu halde yedlerinde bulunan pasaportunu kendi devleti konsolos-larından birine vize etdireceği misillü memâlik-i ecnebiyede taraf-ı Devlet-i Aliye-den ikamete me'mur bulunan süferâ ve şehbenderlerden birine dahi vize etdirip fakat o misillü Devlet-i Aliyye sefir ve şehbenderi bulunmayan mahallerde hâmil-i

pasaportun mensub ve tabi' olduğu hükümet vizesi kâfi ola şu kadar ki hamil-i pasaport sonradan Devlet-i Aliyye şebenderi bulunan bir mahalden mürûr eylediği halde ber minval-ı muharrer pasaportunu şebender-i mumaileyhe vize etdire

Üçüncü Madde : Memâlik-i Mahruse-i Şahaneye dahil olan her bir şahıs, eğer berren gelmiş ise yedinde bulunan pasaportunu re's-i hududda bulunan me'mur-ı mahsusa ve bahren gelmiş ise dahil olduğu limanın me'muruna bilâ tehir ibraz ede

Dördüncü Madde : O misillü vârid'in vusulünü takib eden yirmi dört saat müddet zarfında Dersaadet'de ise Kurşunlu Mahzeninde Liman Odası'na ve eyalât-ı saire-i Devlet-i Aliyye'de ise me'murîn-i mahsusa nezdine gidib isbât-ı vücud ederek ne kadar müddet ve ne mahalde ikâmet edeceğini ilân ve beyan edegeldikten sonra pasaportunu oradan ahz ile derhal kendi devleti kaçırlaryası tarafından bir kıt'a ikâmet kağıdı alarak hükümet-i beldeye temhir etdire ve işbu ikâmet kağıtları herbir şahsa başka başka verileceğinden on yaşından yukarı ricalden her şahsa birer kâğıt verile

Beşinci Madde : Memâlik-i Mahrûse limânlarından birine vâsul olan sefâinden taife defterinde mukayyid olarak zuhûr eden gerek mellâh ve gerek seyyâh gemiden çıkıp da karada ikâmet niyetinde olduğu halde defter-i mezkûrden ihrac olduğunun mübeyyin bir şhadetnâme ile gelib liman odasına isbât-ı vücud ederek kayd oluna

Altıncı Madde : Dahil-i Memâlik-i Mahruse-i Şahanede seyâhat edecek teb'a-i ecnebiyye kendilere iktiza eden mürur tezkerelerini Dersaadet'de sâlifü'z-zikr Kurşunlu Mahzeninde Liman Odasından vesair eyâlet ve memâlikde ise bu husus için tayin olunan bir me'mur-ı mahsus tarafından ahz ve istihsâl ide

Yedinci Madde : Dahil-i Memâlik-i Şahanede seyr ü seyahat arzusunda olan her bir ecnebi evvela pasaportunu kaçırlaryasına vize etdirdikten sonra kaçırlaryaya tarafından yedine verilecek bir kıta inhâ ile mürur tezkeresi veren memurlar nezdine gelib zikr olunan pasaport ve inhâyı lede'l-ibrâz mucibince yedine verilecek mürur tezkeresini kendi devleti pasaportuna bi'l-ilâve yoluna azimet ede.

Sekizinci Madde : Teb'a-i merkûmeden her bâr ber minval-ı muharrer dahil-i memleketde geş ü güzâr arzusunda olanlar her def'ada madde-i sabıkda münderic usûl ve nizâma riayeten kaçırlaryası tarafından ber inhâ götürerek yedinde bulunan mürur tezkeresini vize etdire

Dokuzuncu Madde : Dâhil-i Memâlik-i Mahrûse-i Şahanede geşt ü güzâr edenlere i'tâ olunacak mürur tezkerelerinin müddeti bir sene-i kâmile olub derûnunda hâmilinin ism ü şöhrati ü sinn ve sanat ve milleti ve vatan ü memleketi ve eşkâl ve keyfiyât-ı mukteziye-i sâiresi zikr ve beyân olunacağından her bir şahsa bir tezkereler verilmeğe icab ve nizâmından ise de fakat zevcesiyle on beş yaşından aşağı bulunan erkek ve kız evlâdı bilâ harc bir tezkereye derc olunması caiz ola

Onuncu Madde : Memâlik-i Mahruse-i Şahaneden memâlik-i ecnebiyyeye azimet edecek olan her kim olur ise olsun pasaportunu mensub olduğu mahalle vize etdirdikten sonra hükümet-i belde tarafından Der-aliyyede ise sâlifü'z-zikr liman odasına ve taşra eyaletde ise memuru tarafına gidib vize etdirmedikçe azimete mezun add olunmaya

Onbirinci Madde : Gerek vapurlar ve gerek yelken gemileri kaptanlarından her kangısı olur ise olsun Deraliyede ve gerek Memalik-i Mahruse-i Şahanenin sair mahallerine çıkarmak üzere sefinelerine ahz edecekleri yolcuların yedlerinde usul ve kaideye mutabık pasaportları olup olmadığını evvelce tahkik edeler ve kezalik mezkûr kaptanlar Deraliyede ve gerek Memalik-i Mahruse-i Şahane'nin sair limanlarından ahz edecekleri yolcuların yedlerinde usul ve kaideye muvafık pasaport ve yol tezkereleri mevcut olup olmadığını tahkik edeceği misillü Memalik-i Mahruse-i Şahane'den hariç mahallere îsâl etmek üzere ahz edeceği yolcuların yedlerinde bulunan pasaportları hükümet-i belde tarafından vize olunub olmadığını tahkik ve dikkat ede

Onikinci Madde : Vapurlar ve gerek yelken gemileri kaptanlarından Dersaadet'de ve gerek Memâlik-i Mahrusenin sair mahallerine diyâr-ı ecnebiyyeden veya hud dahil-i memleketden îsâl edeceği yolcuların yedlerinde bulunan pasaportlarını eshâbı gemiye girdiği andan ahz ve cem' edib mahall-i maksuduna vusulünde gemisi üzerine hükümet-i belde tarafından gelecek me'mur-ı mâhsuse teslim ederek adediyle basma olarak memur-i mahsusdan ahz edeceği pusululardan pasaport ashabından her birine birer dane i'tâ ede ve bunlar dahi dördüncü maddede beyân olduğu veçhile yirmidört saat zarfında gidip pasaportlarını ahz ederek yedlerinde bulunan pusulayı red ve i'ta edeler.

Onüçüncü Madde : Elinde pasaportu olmayan veyahut olub da usul ve kaideye muvafık bulunmayan herbir yolcu, vüsulu anında Deraliyede ise sâlifü'z-zikr Liman odasına ve dahil-i eyalâtta ise memur-i mahsusuna bi'z-zat gidib isbât-ı vücut ede ve bu bâbda beyân edeceği esbâb ve m'azereti rehin-i kabul olduğu halde kaçırlara ve konsolos tarafından tahriren verilecek bir kefaletname kâfi add oluna ve aksi takdirinde yani o misillü pasaportsuz gelen yolcu bir sebep-i makul beyan edemez ve kaçırlara tarafından bir kefaletnâme ibrâz eyliyemez ise heman Memâlik-i Mahruseden tard ve ihrac olunmak üzere ahz ve tevkif olunarak kaçırları ile bi'l-müzâkere bila tehir def oluna

Öndördüncü Madde : Pasaportsuz veya pasaportu yolsuz olarak re's-i hududa vâsıl olan her bir şahsın derun-ı Memalik-i Şahaneye duhülü memnu' add oluna

Onbeşinci Madde : Dahil-i Memâlik-i Şahanede yolsuz pasaport ve tezkere ile geşt ü güzâr eden her şahıs ahz ve tevkif olunarak li ecli'l-istintâk hükümet-i belde huzuruna ihzâr olunub eğer bu babda irâd edeceği esbâb ve ma'zereti yolunda olur ve iki kavî kefil bulur ise mahall-i maksûduna gitmek üzere yedine bir tezkere i'tâ olunması caiz ola aksi takdirde yani bir cevab-ı müskit ve kefil bulamadığı halde bir memur terfikıyla mukaddem geldiği mahalle en yakın yoldan iade kılınarak memurun iktizâ eden masrafı o misillü yolcudan ahz ve istîfâ olunmak lazım gelir ise de o makule iadesi icab eden kesianın fukaradan olduğu tebeyyün ve tahakkuk eyledikde mesârıf hususunda zecr olunmaya

Onaltıncı Madde : Aherin pasaport ve tezkeresiyle veyahut sahte nam ve şöhetle geşt ü güzâr eden her bir şahıs ele geçtiği anda zâbıt-ı belde huzurunda ba'de'l-istintak bu vechile kabahatı tebeyyün eyledikde teb'a-ı ecnebiyyeden ise kaçırları ile bi'l-muhabere Memalik-i Mahruse'den tard ve def'ine ve teb'a-ı Devlet-i Aliyye'den ise te'dib ve mücazatına müsaraat kılına. Kaldı ki işbu nizamname

ahkâmından düvel-i ecnebiye süferası ve bu misillü politika-ı hariciye me'murları müstesna olub haklarında memurîn-i Devlet-i Aliyye tarafından müsaade ve riayet-i lâzimenin icrâsı lâzimededen ise de me'murîn-i mümaileyhim bir mahalle vusullarında kendileri merâsim-i mukteziyenin icrasına müsaraat eyliyeler

Onyedinci Madde : Her bir yolcu pasaportunu lede'l-icâb zaptiye memurları tarafından ve liman memurlarıyla karantina hademesi taraflarından sual olundukda iraeeye mecbur ola ve memurîn-i mümaileyhim işbu nizamnamenin icrâsına mahsusen memur olub ve nizâmname-i mezkurun icrası neşri gününden i'tibar olunmuş ise de herkesin malumu olup da sonra sebab-i tecahül beyan etmemek için üç ay bir vade tahsis olunmuş ve vade-i mezkur hitâmpezir olduktan sonra hilâfında bulunan zuhur eder ise her kim olur ise olsun kabahatına göre gerek tecrimen ve gerek suver-i saire ile te'dib olunacağı derkâr bulunmuşdur.

Tarih-i kayd Fi 9 Şevvâl sene 1283 (14 Şubat 1867)

Türk Tarih Kurumu

Türk Tarih Kurumu

ممالک شاهانده مرور و عبور ایدن کسان تذکره لرینی ضبطیه مأمور لرینه
 وقضا وقصبات وقرا مختار لرینه ولیمان رئیس لرینه وقرننته مأمور لرینه
 سؤال واستنطاق ایجابنده ارانه ایملرینی ومستأمن طائفه سندن فقط ممالک
 اسلامیه ده کشت و کذار ایده جک اولئر دخی طرف احسابدن مرور یچون
 تذکره اخذینه محتاج اولسی اونجی ماده ده تذکره سز بولنان و یا خود
 تذکره سی نظامنه موافق اولیان کیمسه حین ورودنده در حال اخذ و گرفت اولوب
 لاجل الاستنطاق قریب اولان مملکت مجلسنه ارسال و اولجمل اهل بسندن
 تکفل ایده جک ادم کو ستره مدیکی صورتده اول کسه جانب مجلسدن
 توقیف اولنسی اون برنجی ماده ده اولو جهله توقیف اولنان
 کیمسه لدی الاستیجاب ویره جکی اجوبه قبوله قرین اولدیغی حالده
 مرور یچون مجددا تذکره ویرلسی و اولدیغی صورتده اوچ کون حبس
 اولنوب بعده کیده جکی محک طریق تعریف و اول طریقدن ایرلامسی
 تنبیه اولنهرق یدینه ویریله جک مرور تذکره سنه سبب توقیف دخی درج
 و تحریف قلمسی اون ایکنجی ماده ده اول کیمسه اگر ارانه و تنبیه اولنان
 طریقدن چبقار ایسه واردیغی محلده بر ماه حبس اولنوب بعده یانه بر نفر آدم
 ترفیقیه کیده جک اولدیغی محله ارسال اولنسی و مرقوم صحیحاً فقیر الحال اولدیغی
 تبین ایدر ایسه ترفیق اولنهر جق آدمک یول مصارفی جانب مجلسدن
 اعطا قلوب او مقوله کنساک ارسال لرینی ضبطیه مأمور لرینک متفرعات
 مأمور یترلندن اولسی اون اوچنجی ماده ده چونکه هر کسک اشکال
 مخصوصه و صنعت و محل عزیمتی یدینه ویریله جک مرور تذکره سنه
 یلزیه جغندن اگر کند و اسمنه اولیه رق دیکرک اسمنه اولان تذکره ایله
 کشت و کذار ایدن کسنه طوتلدیغی حالده مجلسه احضار اولنوب لدی المحاکمه اول
 کیمسه ساخته کارلق ذللی اختیار ایتمش اوله جغندن قانوننامه همایونده مندرج
 و مصرح اولان جزا هر نه ایسه اول کیمسه حقنده کاملاً اجرا اولنسی
 اون دردیجی ماده ده تبعه دولت علیه دن اوله رق تجارته مألوف اولان
 اشخاصدن هر بر لری مصلحت لرینک وسعنه کوره ممالک شاهانه دن
 حرکت تجارت اولان محللره سنه ده بر قاچ کره کیدوب کلکده اولدق لرینه

و بونلك هر دفعه عزيمتلرنده مجدداً تذکره احديشه مجبور اولملي حفايده
مستلزم صعوبت اوله جفته مبنی سايه معدلتوايه حضرت شهنشاهيده
كرك او مقوله تجارك و كرك تبعه دن سائر آمد شد ايدنلك مصطلح لرني
تسهيل ضمننده بوندن بويله و بويله جك مرورتذکره لرينك حكمی
پرسته كامله جاري اولوب فقط مدت مذكوره انقضا سنه دكين بر كپسه مثلا
پروسه يه بر قاچ كره كيدوب كله بيله جكندن هر دفعه كيدوب كليشنده
يدنده بولنان تذکره نك جانب احتسابده اولان مأموري طرفندن مجانا بوقلمسي
اون بشنجي ماده ده اشبو مرورتذکره لرينك علي طريق السيان ممالك
محمروسه شاهانده مرور و عبور ايدنه جكلرايچون بهر تذکره دن حين اعطاده
يشر و ديبار اجنبیه به ككیده جكلردن بکره بشرغ و ش خرج النسي
اون التنجي ماده ده اشبو تذکره لک طشره ممالکده اھطاسندن طولاني
حاصل اوله جق ائمانی هر بر محله محصلق صنديغنه وضع و مجالس طرفلرندن
يونك ايچون بشقه جه طويله جق جريده لره قيد اولنوب و هراوج آيدنه بر كره
سهو و خطادن عاری اوله رق بروجده تفصيل تنظيم اولنه جق دفتر مفرد اتيله
ائمان مذكوره هر بر محصل طرفندن بامضبطه مالبه خزينه جليله سنه ارسال
و تسليم قلمسي مندرج و مسطور و بوندن ماعدا طشره دن كلوبده
در سعادتده بر محله يه قيد اولنه جق و يا خود بولنديغني محله دن ديكر محله يه
قل ايدنه جك كسان حقلرنده دخی مستلزم سهولت اولمق اوزره تقديم قلنان
ايكي قطعه علم و خبر مسوده لرنده كوسترلديكي وجهله طشره دن كلوبدر سعادت
محللندن برينه قيد اولمق استيان كسه طوغر يجه احتسابه كله رك سالك اولديغني
مسلك و صنعتني وقيد اولمق استديكي محله نك اسم و شهرني بالافاده مثلا اول
كپسه فلان اصنافدن فلان كپسه نك ياننده بولنديغني صورتده مذكور مسوده لره
تطبيقاً بلامهر اولحله نك امام و مختار لر ينه خطابا يدينه و بويله جك علم و خبرك
زيرني كخدا لقي مهربله اصنافك كخدا سنه و استادينه بشقه بشقه تمهیر
ايند بروب كوره ييلديكي حاليده احتسابده اول كپسه نك اسمي اول محله يه
قيد و علم و خبر مذكورك بالاسي تمهیر اولنوب امام و مختاران دخی اول كپسه نك

اسمعی جریدهء محله به قید ایدوب ذکر اولسان علم و خیر امام بار نندن اخذ و حفظه اولنه رق چونکه هر بر امام و ملل سائره مختار لری محله لربك رتوه تتی اخبار ایله جریده لرینی تصحیح اتمک اوزره بهر ماه جانب احتسابه کله حکارندن بر ماهه قدر اولوجهله تراکم ایدن تذکره لری هر ای باشنده کتوروب تسلیم ایللری و بر محله دن دیگر محله به نقل ایده جک شخص دخی اولوجهله ویز یله جک علم و خبری مقدم ساکن اولدیغی محله نك امام و مختار زینه تمیر ایدردوب جانب احتسابه کتورد کده شخص مر قومك اسمعی اوراده کی سجدده اولحله به تصحیح و ذکر اولنان علم و خبر تمهیر اولندقد انصکره کدلك علم و خبر مذکور ی نقل ایده جکی محله امامی اخذ و اول شخصك اسمعی جریده سنه قید ایلسی و زنه روزنه بیونلرک مقابله لرنده هیچ فرد نظر فندن نسنه مطالبه هلماسی و اشبو نظامات جدیده مقتضاسا... ارتق مرور تذکره لرینک استنبول محله لری طرفنه و تحلات اوطه سنه طوقنور ایشی قالمیه جغه بنا، اورالده موجود اولان سجلات ایله اوطه مذکورده مستخدم کتبه دن لزومی مقدارینک بو خصوص ایستون اراده بیور یله جق محله نقلیه قصور اچقده قاله جق کتبه نك دخی سایه احسانوایه حضرت شاهانه ده محال مناسبه صورت استخدا ملری اسبابنک استحصالی خصوص لری بالتنسب موافق رأی عالی اولدیغی حالده اکا کوره اقتضا ایدن محله علم و خبر لرینک تطبیق و تدبیری لازم کله جکی محرر و مسطور بولمش و خصوص مزبور و مجلس والای عمومیده بالمطالعہ نظامات مذکورہ جملہ بولنده اولوب فقط تذکرہ خرجی اوله رق بمالک محرر و سده مرور و عبور ایدنلردن تحصیل کوسه تریلان بش غرش برار زیاده جه اولق و هر کس دن بلا استثناء اخذی لازم کلک جهتیله خرج مذکورک اوج غروشه تزیلی و برده عسکریدن صلہ سنه و یا خود کندو مصححیله بر محله اعزیمت ایدندن دخی خرج الیه جغه و نفقات عسکر به یه خرج اعطاسی بر کونه بار اوله جغه بنا، چاوش رتبه سینده و مادوننده اولنلر و یره جکلری خرج تذکره یی مصارفات متفرقه دن المق اوزره خرج مذکورک مساواة تحصیل اکثریت ارا ایله تنسب و بیاندن مستغنی اولدیغی اوزره احتساب نظامتک مصالح مأموره سی بعض رسومات

محصیلتدن و درسجا دیک وقایه نظامات داخلیه سندن عبارت اولدیغنه
وسایه هداالتوایه شاهانه ده رسومات مذکوره نك تنظیمات خیریه
اقتضاسی سنجید ترک والعیسی جهتیه نظارت مذکوره نك بالطبع ایشنه
خفت کلدیکنه مینی اشبو مرور تذکره سی نظامنک امر اداره واجراسی
نظارت مذکوره تحتنه ادخال اولمسی تصویب یوبله رق کیفیت خاکای همایون
حضرت شاهانه به لدی المرضی تذکره ونسیب اولندینی وجهله اجرای
اقتضاسنه ابتدار اولمسی خصوصنه اراده سنیه مله کانه نعلقبه اولساده
امر همایون شوکتترون جناب شهنشاهی شرفریز سنوح وصدور
بیورلمش و بونظامک اجرا سنه اشبو بیک ایکبون الی الی سنیه هجره سی
غره ذی الحجه سندن اعتبارا ایکی ای صکره بداء قلمسی خصوصنه
قرار ویریه نك بر مقتضای اراده سنیه نظارت جلیله خارجه مقاضدن
سفرای مومی البهه مذکره رسمیه لر تسطیر واعطا و کیفیت معلوم اولمق
و ذکرا اولتان محلات اوطنه سنده بولتان کتبه دن زومی مقدا رینک
جانبا حنسه نقلیه بوندن یوبله طشره کیده جک نفقات عسکره به ایچون
اولو جهله مصانفات متفرقه دن تذکره خرچی ویرلمک اوزره
باب حضرت سر عسکری به وائتمان مذکوره نك محصلین طرفلرندن
اخذ واستیفا سیچون مالیه خزینته جلیله سنه وبالاده بیان اولتان مواد ایله
ذکر اولتان مرور تذکره سی نسخه سنک زومی مقدا ر صورتلری طبع
و تمثیل و کافه محصلین طرفلرینه ارسال و تسبیل قلمق اوزره مالیه نظارتیه
بالتجاره اقتضاسنک اجراسیچون تجارت خانه عامره به ونظام مذکورک
رعایا محلاتی مختارلرینه وسائر لازم کللمره افاده واعلانچون ملل شمه
بطریقلرینه و خا خام باشی به بشقه بشقه حلم و خبرلری تحریر و اسراء لشمش
اولمغله نظامات مذکوره نك بوندن یوبله اجراسی ضمنده جانب نظارت
احتسابه علم و خبر اعطا اولممش اولمغله هر کسک معلومی اولمق ایچون
اشبو ورقه دخی طبع و تمثیل قلمشدر